

בהוקרה מתנועת המושבים בישראל

המייסדים

בית זית | 1949

שמות המייסדים 1949-1955: שבת אדוארד ואסתר • שמאי יעקב וקלמנטניה • רומנו רפו וקלרה • קרוב אליהו ורנה • חנו יעקב ואסתר • סרגנה אברהם ואלגרה • משפחת קוך • בכר מרדכי ויוליה • חנו ויקי ורוי • הזכיה גבריאל ובת זוגו • שטרנהיים משה וורה • כהן עימנואל ואוריקה • כהן גבי ומזל • שרעבי יצחק ורנה • שמע סזר עזרא וללה • חסין איזק ואסתר • כהן אלברט וסופי • פיחה יצחק ורוזה • כהן משה ואסתר • הופמן גיורא וברונה • אשר רחמים ואסתר • שרעבי יצחק ורנה • שמע אלברט ופורטונה • הימן אליהו ומרים • מורגנשטיין יצחק ואדלה • סלוניקו עזרא ומרים • מורחיי עזרא וזבה • אברול שלמה-מוניו הלן • קארו אברהם וויקטוריה • רוח מרדכי ומלכה • טרנטו יצחק ורוזינה • סבן אליהו ורבקה • פלאי אפרים ונצחיה • צוברי שלום ושרה • פסו מאיר ודינה • שלינגר איזידור וקטיצה • סרור דוד ואלגרה • קולב אמיל ושרה-שרי • וויס מישו וקטי • ברכיאל יוסף ואסתר • שמע יעקב וקלמנטניה • בן דוד משה וריטה • משקלצי אוטו ואלה • חסין אליהו וג'ולייט • שורש מישו ואניצה • פיסקר שנדור ואניצה • שמע בנימין ופורטונה • משפחת הרז'יץ • ברוך יקיצה ויהונה • סנטו אנגלינה • רומנו אלברט וליזה • אלטרץ אליעזר וגרציה • שרייבר מילאן ומרה • בושקוביץ אנטון ומירה • בלאר ר' ומתילדה • קופשטיין • פפר חיימו ורוזיקה • מוסקט משה ולאה • משפחת רומנו • פולק לודוויג ואולגה • רדיצביץ אירן ובן זוגה • משפחת וגנר • רייך איבו ולילי • רוזנברג שאול וחנה • פרבר ארז' ובת זוגו • משפחת ונגר • פולק יונה וברטה • משולם שמואל וורה • פישר אברהם וסטפק'ה • נדל יהושע וחנה • גרין אימרה ומגדה • סילביו אלטרץ ובת זוגו • הדס אליעזר וצופיה • חנו חיים ורוזה • כהן בלה משה טובה • עזרי יוסף ורוזה • עזריה גבי וסוניה • פיחה חיים (יצחק) ורוזה • כהן משה ואסתר • בסוס משה ורחל • שטרנהיים אלכסנדר ורוזיקה • פפו סטרשק ובת זוגו • זלברשטיין מרדכי ומרגלית • בן עזרא יהודה ומרים • פלנטר מרדכי ומרים • סלומון קרל ואסתר • שורצוולד שמואל ושיפרה • קטן פרלה ובן זוגה • גרמן מרים ומישו • קסטנר פייטרה ואירן • מלדן וולף וסוניה • משפחת מורנו • גאון מוריס ובבה • פיחה ויקי ובן זוגה • מורגנשטיין יצחק ומרים • שמע חביב ורג'ינה • משפחת לוסטיג • קולב שנדור ושטיפציה • שורץ אירן ובן זוגה

בבניה במגרשים לבני המקום באופן שלא יצור הפרדה בין היישוב הוותיק לחדש, כך שהרחבת היישוב בוצעה מסביב ליישוב הוותיק. בני המושב שבנו את בתיהם לצד הוריהם שותפים היום לניהול המוניציפלי של היישוב ותרומתם בתחומים אלה בולטת.

סביבת היישוב: בית זית נבנה על גבעה הצמודה לערוץ נחל שורק, למרגלות מעוז ציון (היום חלק ממבשרת ציון) ממערב, וירושלים במזרח. מדרום היישוב ואדמותיו נמצאת השכונה הירושלמית - עין כרם ובצפון היישוב משתרע עמק שורק (עמק הארזים) המוליך עד מי נפתוח (ליפתא).

ממערב ליישוב בערוץ נחל שורק, הוקם סכר בית זית. שרבים מתושבי המושב עבדו בבנייתו; המטרה הייתה לאגור את מי הגשמים בחורף לשימוש קיצי, אך לחלוף מהיר של המים לשכבות הסלע הגירי והתאיידות גבוהה שלהם, גרמו לכך שכבר בחודשים הראשונים של הקיץ, לא היו יותר מים במאגר. חברת מקורות (אז תה"ל- תכנון המים לישראל) שאבה את המים שחלחלו במרחק מה בהמשך ערוץ נחל שורק, לאחרונה נסלל שביל שמועד לרוכבי אופניים ולהולכי רגל בלבד. במהלך חודשי החורף והאביב השביל מלא במטילות ומטיילים שנהנים מהפריחה סביב ה"אגם".

כיום מתגוררים במושב כ-3,500 תושבים, והוא עדיין הגדול במושבי הרי יהודה. האוכלוסייה במושב מגוונת, ישנם תושבים וידידים, ישנו ייצוג לכל עדה מתפוצות-ישראל וקשת של זהויות על הציר הדתי-חילוני, מסורתיים, דתיים וחרדים. כיום העיסוק בענפי החקלאות נעשה כמעט רק על ידי האגודה החקלאית של המושב - פלחה באזור מרוחק ליד כפר מנחם ויער משקי צמוד למושב. חלק קטן של החברים עוסק עדיין בגידול של עצי פרי, צאן וסוסים, בעיקר כענף עזר ובתחביב, אבל רוב התושבים מטפחים את הגינות, ומזכירות המושב מקפידה על טיפוח האזורים הציבוריים לרווחת כלל התושבים. לצד הסכר הוקם שביל טיולים יפהפה, שנועד הן להולכי רגל והן לרוכבי אופניים. לאורך השביל אפשר לראות את הערוגות המוריקות של חוות קיימא, שהוקמה לאחרונה, והחזירה את העשייה החקלאית למושב; החווה מספקת ירקות אורגניים ומעסיקה נוער יחיד, ומצמיחה גם אותו. בעמק שפרוש בין המושב לכביש מס. 1 נטעו כרמים, וגם בכניסה למושב מלכלב כרם נאה, שמזכיר את האופי החקלאי של מקימי המושב.

תרבות וקהילה: במושב פעילים שלושה גנים ציבוריים ומעון יום אחד, בנוסף לכמה וכמה גנים ומשפחוניים פרטיים. במושב שבט צופים מאוד פעיל "שבט רועי" - רבים מנבות ובני הנוער לוקחים חלק בפעילות הצופים. פעילות התרבות ענפה במושב, לתושבים מוצעים שפע של חוגים במגוון רחב של נושאים. קיימות פעילויות קהילתיות רבות ומגוונות ואירועי חגים שמחים, כמו גם טקסים לימי הזיכרון, הנשענות לא מעט על עשייה התנדבותית של בנות ובני המקום.

בית זית הוא מושב בהרי יהודה שנמצא בתחום שיפטה של המועצה האזורית מטה יהודה. המושב נוסד ב-1949 ואוכלס בעולים מיוגוסלביה ממזרים ומשלוש משפחות מרומניה. שילוב עדות מבורך זה יצר חברה הטרוגנית, סובלנית ותוססת. ייסוד המושב, על שתי גבעות הצמודות לעמק נחל שורק, היה חלק מאסטרטגיית יישוב של מה שהיה מכונה בשנות הקמת המדינה "פרוודור ירושלים" - סדרת יישובים שהוקמו במטרה לאבטח את הציר לירושלים. ואכן, השנים הראשונות במושב היו שנים של מאבק בלתי פוסק במסתננים ובקשיי פרנסה ותחבורה.

התושבים הראשונים, עולים מיוגוסלביה, ירדו יום לישטח שעתיד היה להיות מושב בית זית, על מנת לבנות אותו במו ידיהם. הם הקימו בתים, לולים, מוסדות ציבור ראשונים ושבילים מחברים. מיד לאחר מכן הצטרפו לאמצי הבנייה וההקמה קבוצת עולים ממזרים, וסיפור האהבה הראשון בין שני צעירים משתי הקבוצות, רחל (ממוצא מצרי) ולצי (ממוצא טרנסילבני), מסמל את העובדה כי מקימי בית זית האמינו בכל ליבם בחלום קיבוץ הגלויות. יחסי חיבה, אמון ועזרה הדדית אפיינו את תושביו של המושב, מהרגע הראשון ועד היום.

בתחילה, היישוב נועד להתבסס על חקלאות; לתושבים הוקצו שטחים למטעים ולכרמים, ובצמידות לבתים הוקמו לולים עבור תרנגולות מטילות. במשך השנים נעשו ניסיונות לגדל עיזים במשק החי, תותים ושאר ירקות במשק הצומח. בשנת 1956 הורחב היישוב ביחידות של תושבים, רובם עובדי סוכנות ומוסדות במסגרת של תנועה שנקראה "מהעיר אל הכפר". כך הפך בית זית למושב הגדול ביותר בהרי יהודה, בעל שילוב של תושבים ועולים חדשים, מכל עדות ישראל. בתחילת שנות השישים של המאה הקודמת נבנתה במושב בריכת שחיה ראשונה באזור, בסיוע הקרן הקיימת וארגון נשי אוסטרליה. באמצע שנות השבעים נעשו מאמצים ליצור ענף הכנסה נוסף לתושבי המושב - תיירות פנים וחוץ. כך, הקמת הבריכת ובמשך גם הקמת מחנה הקמפינג (שהוקם בעזרת איגוד הקמפינג) נועדו לעודד את התיירים לנפוש במקום. עד היום, אפשר לראות בשולי גבעת הויתים לא מעט "מזכרות" מבטון, שממחישות כיצד נראה באותם ימים אתר הקמפינג. מאמצים אלו הוסיפו למושב ענף חדש של אירוח ואספקת שירותי פנאי מגוונים. באותה עת פרח במושב ענף הקיט (השכרת צימרים). כיום מבקרים מגיעים למושב בשביל שלוש אטרקציות תיירותיות מרכזיות - אתר הדינוזאורים, בית הקפה "דרך הגפן" וסכר בית זית.

קשה להאמין, אבל רק בתחילת שנות השישים הותקנה במושב רשת חשמל ובתקופה זו נסללה דרך אספלט אליו. עד אז, העלייה מהמושב לירושלים השכנה, או חזרה למושב, או חזרה למושב, היו מסע מפרך בדרך תחתית. גם הפעלת מקררים ומכשירי חשמל היו מבצע קשה עד בלתי אפשרי, בעזרת גנרטורים מעטים ולא תמיד אמינים. בשנות השישים רוכזו כל המטעים והכרמים שהיו בידי החברים ועיבוד המטעים הפך למשותף. היישוב הורחב במחצית שנות התשעים